

2015

3. ÇEYREK RAPORU

TÜRKİYE'NİN TASARRUF EĞİLİMLERİ ARAŞTIRMASI

Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri **A**raştırması ING Bank

1. GİRİŞ/3

- 1.1 ING Bank Genel Müdürü Pinar Abay'ın Önsözü/3
- 1.2 Türkiye'de Bireysel Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nı Niçin Yapıyoruz/5

2. ELDEKİ VERİLER NE SÖYLÜYOR/6

- 2.1. Tasarruf Sahipliği/Nedenleri/6
- 2.2. Tasarruf Araçları Tercihi/16
- 2.3. 2015 3. Çeyrek Sonuçları/17

3. METODOLOJİ/18

- 3.1. Amaç ve Yöntem/18
- 3.2. Demografik Bilgiler/19
- 3.3. Tasarrufun Tanımı/21

4. EKONOMİST YORUMU/22

5. İLETİŞİM BİLGİLERİ/26

“Tasarruf Eğilimleri Araştırmamızın” 2015 yılı üçüncü çeyrek sonuçlarına göre; kentsel nüfusta tasarruf sahipliği oranı bir önceki döneme göre 1 puandan fazla bir düşüşle yüzde 11,9 oldu. Haziran seçimlerinden sonra ortaya çıkan ekonomik ve politik belirsizliğin tasarruf sahipliği üzerinde de etkili olduğunu ve bu bağlamda bireyler arasında bir bekleme ve gözlemleme dönemine girildiğini görüyoruz. Tasarruf sahipleri arasında düzenli tasarruf yapma oranı geçen dönemle benzer seviyede kalıyor. Bu durum tasarruf yapmanın, çevresel nedenlerin dışında, bir alışkanlık olduğu görüşünü destekliyor. Bununla birlikte, tasarruf sahibi olanlar içerisinde tasarrufun en önemli gerekçesi olarak ifade edilen “geleceğe yatırım” da bu dönemde anlamlı bir artışla yüzde 47’ye ulaşıyor.

“Türkiye’nin Tasarruf Eğilimleri Araştırmamızın” 2015 yılı üçüncü çeyrek sonuçlarına göre, kentli 18 yaş üstü nüfus içinde tasarruf sahipliği oranı 1 puandan fazla bir düşüşle yüzde 11,9’a geriledi.

2015’in ilk yarısında küresel ve yurtiçi piyasalarda yaşanan oynaklıkların önemli bir etkisiyle ortaya çıkan tedbir amaçlı tasarrufta bu dönemde duraklama yaşandığını ve kentsel nüfusun mevcut durumu gözlemleme yoluna gittiğini görüyoruz. 2015 yılbaşından sonra yükselişe geçen tasarruf sahipliği oranındaki bu gerilemede Haziran seçimlerinin ardından yaşanan ekonomik ve politik belirsizliklerin rol oynadığını düşünüyoruz.

Tasarruf sahibi olmayanların “tasarruf yapmamalarına” ilişkin gerekçeleri ise şu şekilde sıralanıyor:

- Tasarruf yapmamanın en önemli nedeni daha önceki dönemlerde olduğu gibi “**yeterli gelir sahibi olmama**” olarak karşımıza çıkıyor.
- Tasarruf yapmama konusunda ikinci en önemli neden olarak belirtilen “borçlarımdan dolayı” ifadesi bir önceki döneme kıyasla 5 puan düşerek yüzde 16’ya iniyor.

Pınar Abay | ING Bank Genel Müdürü

UZUN VADELİ
TASARRUF ARACI
OLAN BES’İN
TASARRUF ARAÇLARI
İÇİNDE TERCİH EDİLME
ORANINDAKİ YÜKSELİŞ
DEVAM EDİYOR.
**BES YÜZDE 20 İLE
ÇALIŞMA TARİHİNDEKİ
EN YÜKSEK ORANA
ULAŞIYOR.**

- **“Sisteme güvensizlik”** unsurundaki 2 puanlık artış ise dikkat çekiyor.

Diğer yandan tasarruf sahibi olanların **“tasarruf nedenlerine”** baktığımızda tasarruf sahibi olmanın en önemli nedeni olarak **“geleceğe yatırım”**ı görmeye devam ediyoruz. Geleceğe yatırım amacıyla tasarruf eğilimi oranı bir önceki çeyreğe göre 3 puan yükselerek yüzde 47’ye çıkıyor. **“Çocuklarım için”** ve **“beklenmedik durumlara karşı”** gerekçeleri bir önceki dönemle benzer seviyelerini korurken sırasıyla yüzde 24 ve yüzde 20’lik oranda gerçekleşmiş görülüyor.

Genel olarak gözlemlediğimiz çocuklu bireylerin görece daha az tasarruf eğiliminde olması olgusu bu çeyrek de karşımıza çıkıyor. Diğer yandan, tasarruf sahibi nüfusa baktığımızda 25-34 yaş grubunun en yüksek paya sahip olduğu ancak bu payın bir önceki döneme göre 6 puan azalarak yüzde 31’e gerilediği görülüyor. Bunu işsizlik

kaynaklı gelir yetersizliğine bağlıyoruz. Buna karşılık tasarruf sahipliğinde 45 yaş ve üstü grubun oranının bu çeyrek 5 puan artarak yüzde 25’e çıktığını görüyoruz.

2015 3. çeyrek sonuçları, küresel ve ulusal finansal belirsizliklerle piyasalardaki dalgalanmalar nedeniyle, tasarruf edenlerin nakitte kalmayı ya da tasarruflarını hızla nakde çevirebilecekleri enstrümanları tercih ettiklerini gösteriyor. Tasarruf araçları arasında **“altın ve yastık altı nakit”** yüzde 25 ile en fazla tercih edilen tasarruf aracı olurken onu yüzde 21 ile **“Vadeli TL hesabı”** izliyor. **“Bireysel Emeklilik”** fonlarının ise 2 puanlık artışla yüzde 20’ye çıktığı ve yükselme eğilimini devam ettirdiği görülüyor.

Araştırmamızın daha detaylı incelemesinin ve ekonomist yorumlarının yer aldığı **2015 3. Çeyrek Karşılaştırmalı** sonuçlarına raporlar sayfasından ulaşabilirsiniz.

TASARRUF SAHİPLERİ ARASINDA DÜZENLİ
TASARRUF YAPMA ORANI GEÇEN DÖNEMLE
BENZER SEVİYEDE KALİYOR. **BU DURUM
TASARRUF YAPMANIN, ÇEVRESEL NEDENLERİN
DIŞINDA, BİR ALIŞKANLIK OLDUĞU
GÖRÜŞÜNÜ DESTEKLİYOR.**

TÜRKİYE'DE BİREYSEL TASARRUF EĞİLİMLERİ ARAŞTIRMASI'NI NİÇİN YAPIYORUZ?

Ülkemizde, tasarruf oranı bakımından dünyada alt sıralarda yer alıyor. Öte yandan yüksek oranlı sürdürülebilir büyüme için iç tasarruf oranlarının artması gerektiği biliniyor. Tasarruf artışını teşvik etmek için çeşitli ekonomik tedbirler tartışılıyor, bazı uygulamalar devreye sokulmaya çalışılıyor.

Bu süreçte tasarruflarla ilgili veri ihtiyacı da artıyor. TÜİK'in özellikle son yıllarda ekonomik konularla ilgili istatistik üretiminde ciddi gelişmeler sağladığı açık. Bununla birlikte tasarruf eğilimleri ve tasarruf düzeyi hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunu söylemek zor.

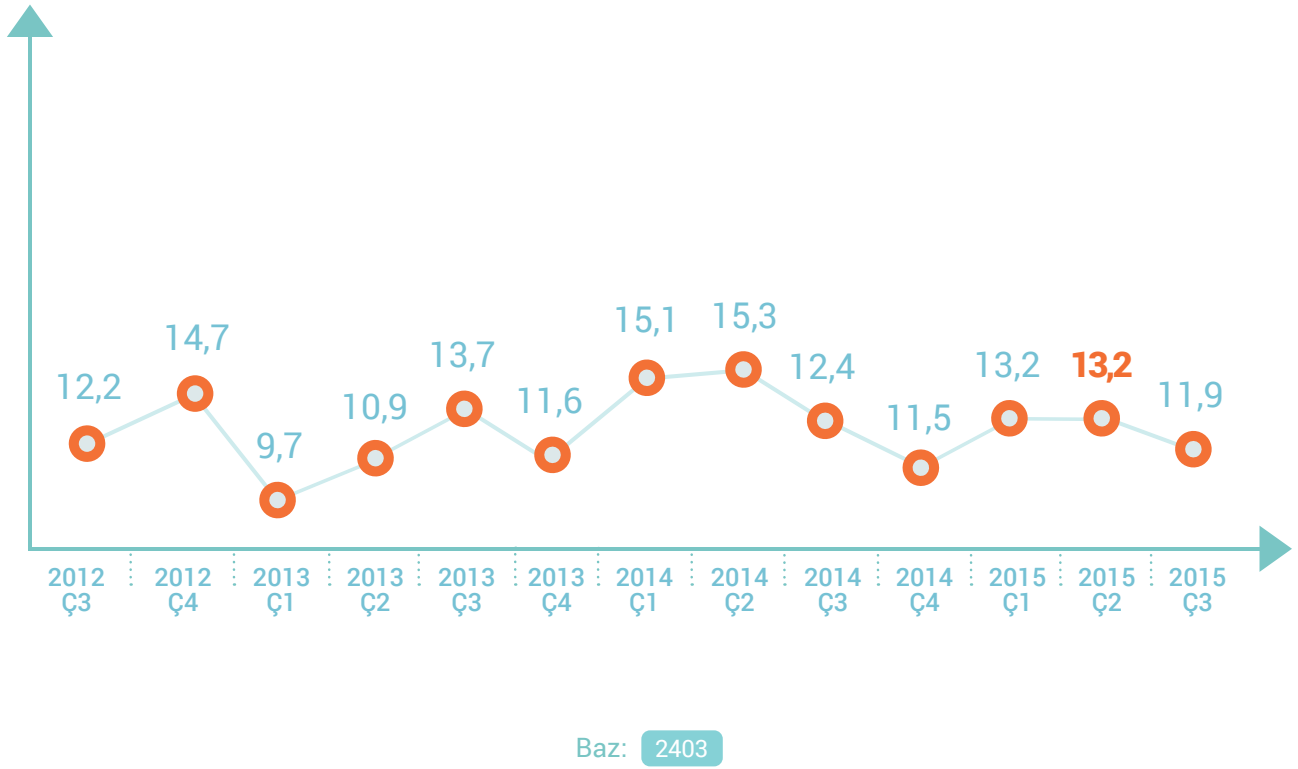
T.C. Merkez Bankası ve BDDK tarafından yayınlanan bankacılık sistemi içindeki tasarruflara ilişkin veriler önemli bir boşluğu doldurmakla birlikte, ülkemizdeki 'ortalama birey'in geliri ve tasarrufları arasındaki ilişkiyi bir trend olarak izlemek, bu konudaki araştırmacılara ve politika yapıcılara katkı sağlayacaktır.

İşte bu araştırmayla, ülkemizdeki 'ortalama birey'in tasarruf yapıp yapmadığı, tasarruf yapma veya yapmama nedenleri, en çok kullanılan tasarruf araçları, bireysel gelirler, aylık tasarruf oranı ve nakte dönüştürülebilir tasarruf miktarı 3'er aylık bazlarda düzenli olarak incelenmektedir. Amaç, ülkemizde tasarruflarla ilgili bilgi ihtiyacına katkı sunmaktır.

2.1. Tasarruf Sahipliği/Nedenleri

2015'İN 3. ÇEYREĞİNDE TASARRUF SAHİPLİĞİ ÖNCEKİ DÖNEMLE BENZER SEVİYEDEDİR.

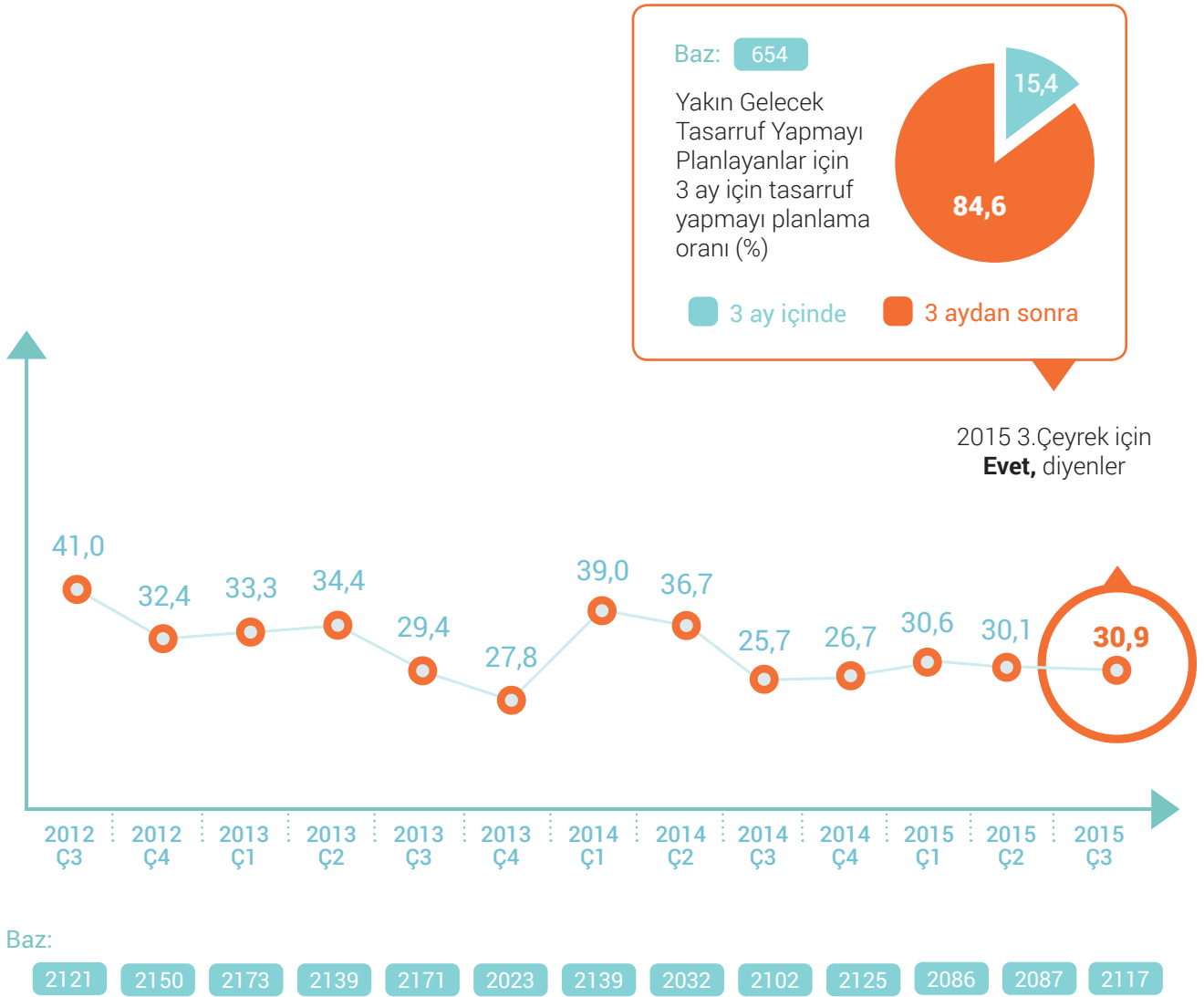
Tasarruf sahiplerinin oranı (%)

- 2015'in üçüncü çeyreğinde, tasarruf sahiplerinin oranı **bir önceki döneme göre 1,3 puan azalmıştır**. Ancak bu düşüş istatistiki olarak anlamlı değildir.
- Bu nedenle bu dönem tasarruf oranının önceki dönemle benzer seviyede olduğu söylenebilir.

SON 3 DÖNEMDİR, YAKIN GELECEKTE TASARRUF YAPMAYI PLANLAYANLARIN ORANI %30 CİVARINDADIR.

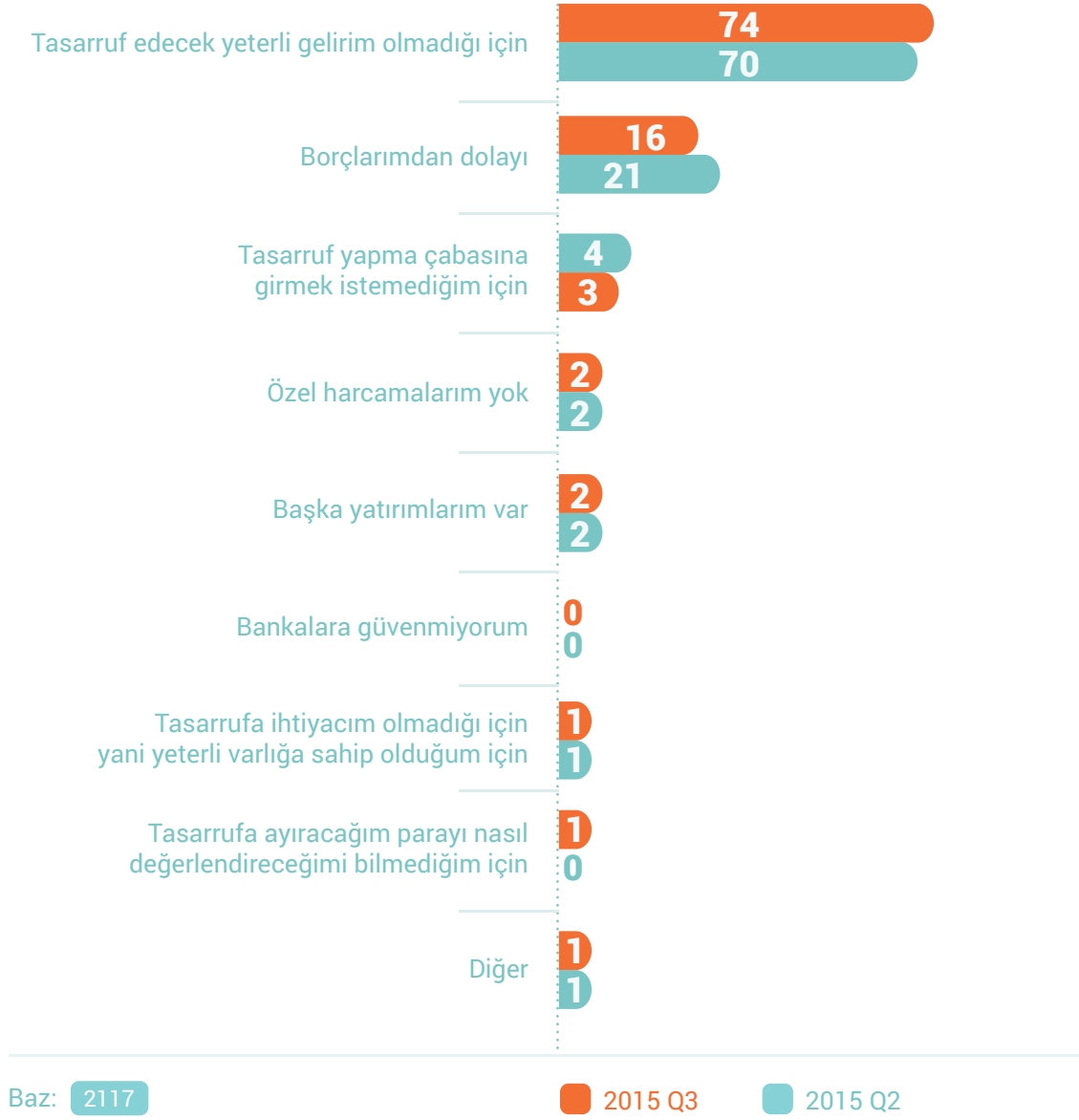
Tasarrufu Olmayanlar için Yakın Gelecekte Tasarruf Yapmayı Planlayanlar (%)

- Tasarrufu olmayıp yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı son üç dönemdir seviyesini korumaktadır.
- İstatiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte önümüzdeki 3 ay içerisinde tasarruf yapmayı planlayanların oranı bir önceki döneme kıyasla 2 puan düşmüştür (%17,5 vs. %15,4).

TASARRUF SAHİBİ OLMAMA GEREKÇESİ OLARAK “GELİR YETERSİZLİĞİNİN” PAYI ARTMIŞTIR.

Tasarrufu Olmamasının Nedeni (%)

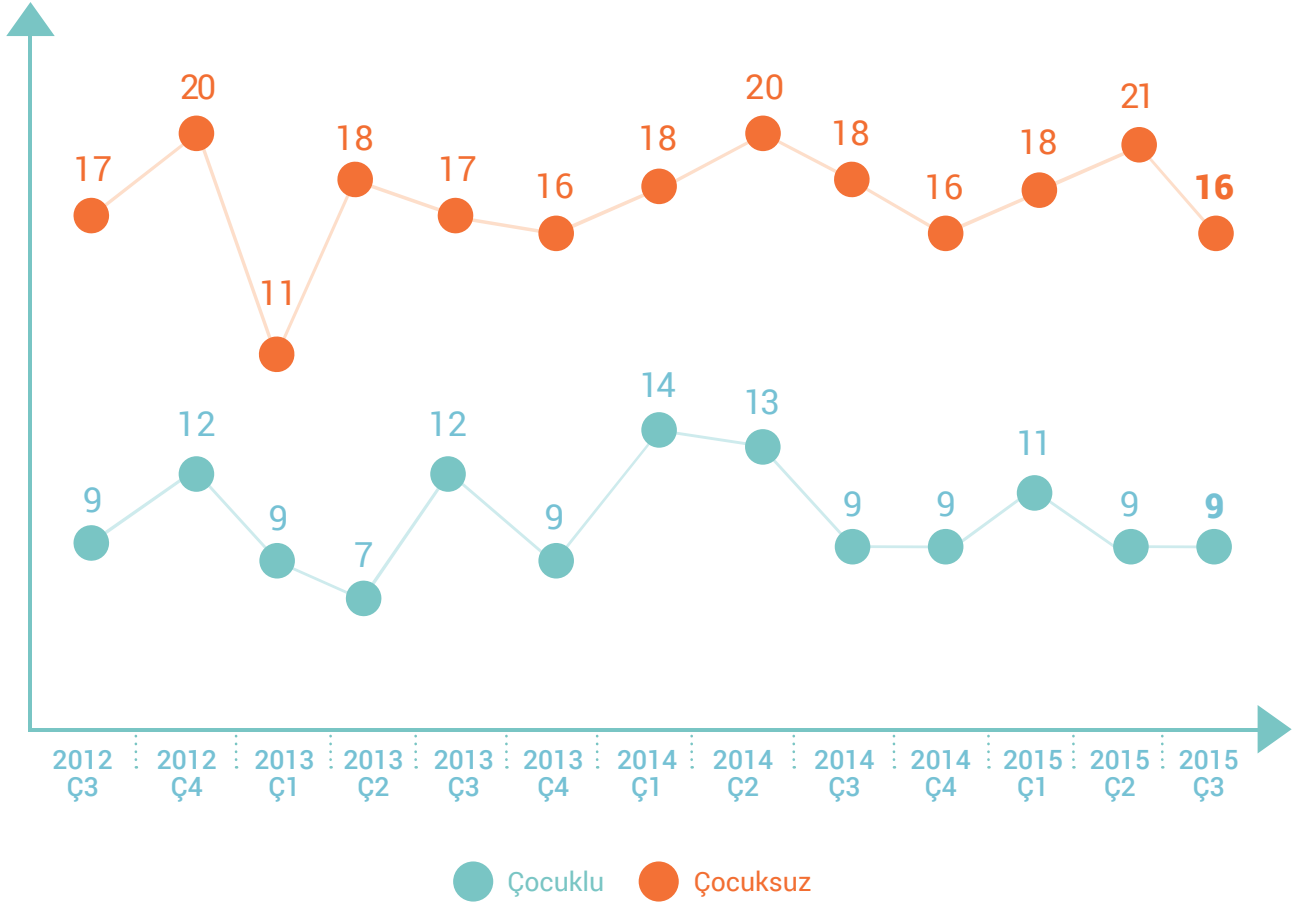

- Tasarruf sahibi olmama konusunda en önemli gerekçe olan **“tasarruf edecek yeterli gelirim olmadığı için”**, 2015’in 3. çeyreğinde bir önceki döneme kıyasla anlamlı ölçüde yükselmiştir (%70 vs. %74).
- “Borçlarımdan dolayı”** tasarruf edemeyenlerin oranı ise, bu dönem bir önceki döneme kıyasla anlamlı oranda düşmüştür (%21 vs. %16).

ÇOCUKSUZ BİREYLERİN TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANI DÜŞERKEN, ÇOCUKLU BİREYLERİNKİ AYNI KALMIŞTIR.

Tasarruf Sahiplerinin Oranı (%)

Çocuğu olanlar için baz

1473 1555 1279 1584 1510 1578 1495 1484 1587 1583 1551 1508 1529

Çocuksuz olanlar için baz

943 847 1127 818 891 822 903 915 815 818 852 895 874

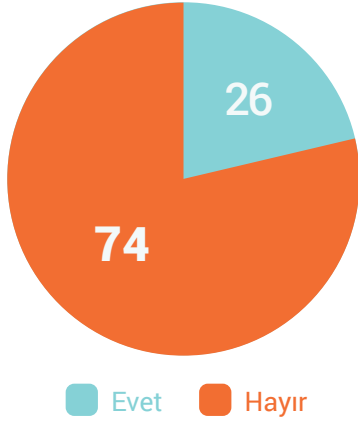
- Çocuksuz bireyler arasında tasarruf sahibi olma oranında, bir önceki döneme kıyasla anlamlı bir düşüş görülmektedir (%21 vs. %16).
- Çocuksuz bireylerde; 25-34 yaş grubunda tasarruf etme oranı %28'den %19'a; 35-44 yaş grubunda ise %25'ten %12'ye gerilemiştir. Dolayısıyla çocuksuz bireylerin tasarruf oranındaki mevcut düşüşün ağırlıklı 25-44 yaş gruplarından kaynaklandığı tespit edilmiştir.
- Çocuklu bireylerin tasarruf sahipliği ise, bir önceki dönemki seviyesini korumaktadır.

YAKIN GELECEKTE TASARRUF YAPMAYI PLANLAYANLARIN ORANI

Çocuğu Olup Tasarruf Yapmayanlar (%91)

Baz: 1386

Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

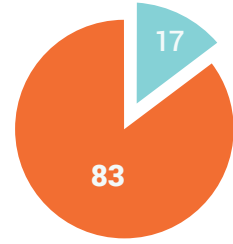
Evet
diyenler

Baz: 361

3 ay içinde mi,
3 aydan sonraki
dönemde mi
planlıyorsunuz?(%)

3 ay içinde

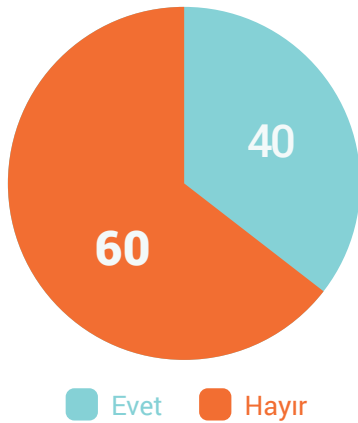
3 aydan sonra

Çocuğu Olmayıp Tasarruf Yapmayanlar (%84)

Baz: 732

Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

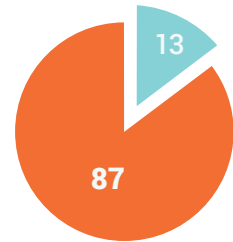
Evet
diyenler

Baz: 293

3 ay içinde mi,
3 aydan sonraki
dönemde mi
planlıyorsunuz?(%)

3 ay içinde

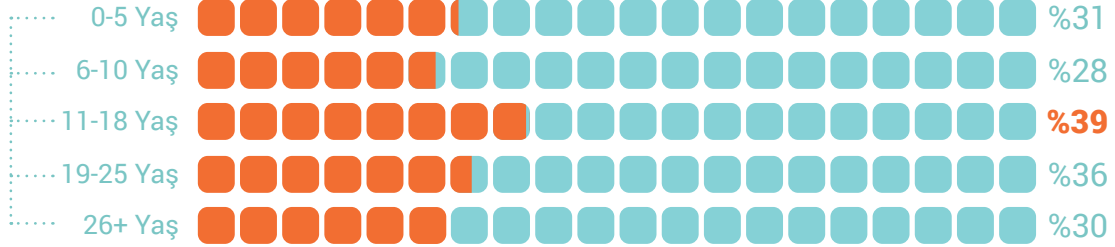
3 aydan sonra

- Çocuklu bireylerin tasarruf yapma oranı %9 iken, çocuğu olmayanların tasarruf oranı %16'dır.
- Hem tasarrufu olmayan çocuklu bireylerde, hem de tasarrufu olmayan çocuksuz bireylerde yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı bir önceki dönemle aynı seviyede kalmıştır.
- Çocuklu bireylerde 3 ay içerisinde tasarruf yapmayı planlayanların oranı bir önceki döneme kıyasla 3 puan yükselmiştir (%14 vs. %17). Çocuksuz bireylerde ise bu oran 9 puan gerilemiştir (%22 vs. %13).

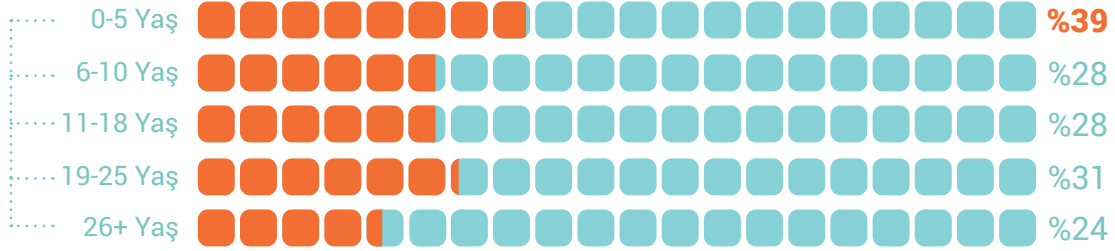
ÇOCUKLU BİREYLERDE ÇOCUK YAŞLARI

Toplam Çocuklular

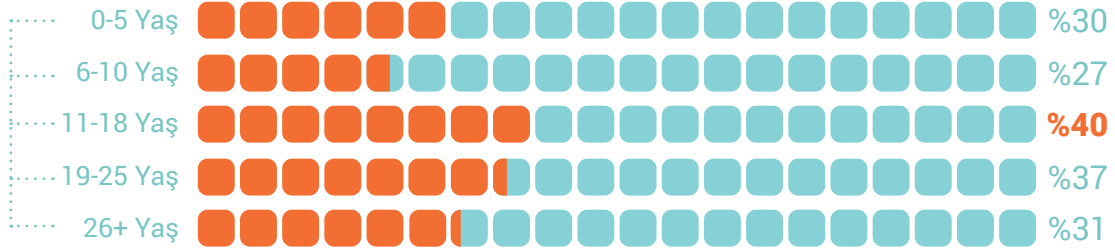
Baz: 1529

Tasarruf Sahibi Çocuklular

Baz: 143

Tasarruf Sahibi Olmayan Çocuklular

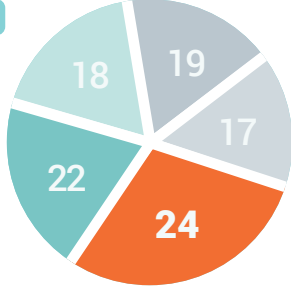
Baz: 1386

- Çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grubu dağılımı içerisinde en büyük payı bu dönem de 11-18 yaş arası çocuklar almaktadır (%39).
- Tasarruf sahibi çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grubu dağılımı içerisinde en büyük yaş grubu 0-5 yaş grubudur (%39).
- Tasarruf sahibi olmayan çocuklu bireyler arasında, 19-25 yaş grubu çocuğu olanların oranı bir önceki döneme kıyasla artmıştır. (%33 vs. %37).

ÇOCUKLARIN YAŞ DAĞILIMI

Toplam Çocukların Yaş Dağılımı (%)

Baz: 1529

0-5
Yaş

6-10
Yaş

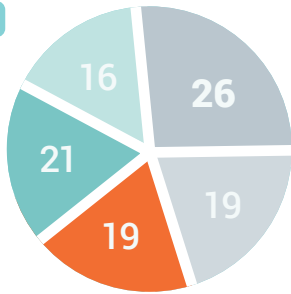
11-18
Yaş

19-25
Yaş

25+
Yaş

Tasarruf Sahibi Bireylerde Çocukların Yaş Dağılımı (%)

Baz: 143

0-5
Yaş

6-10
Yaş

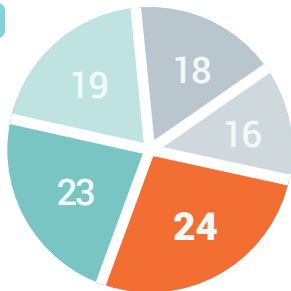
11-18
Yaş

19-25
Yaş

25+
Yaş

Tasarruf Sahibi Olmayan Bireylerde Çocukların Yaş Dağılımı

Baz: 1386

0-5
Yaş

6-10
Yaş

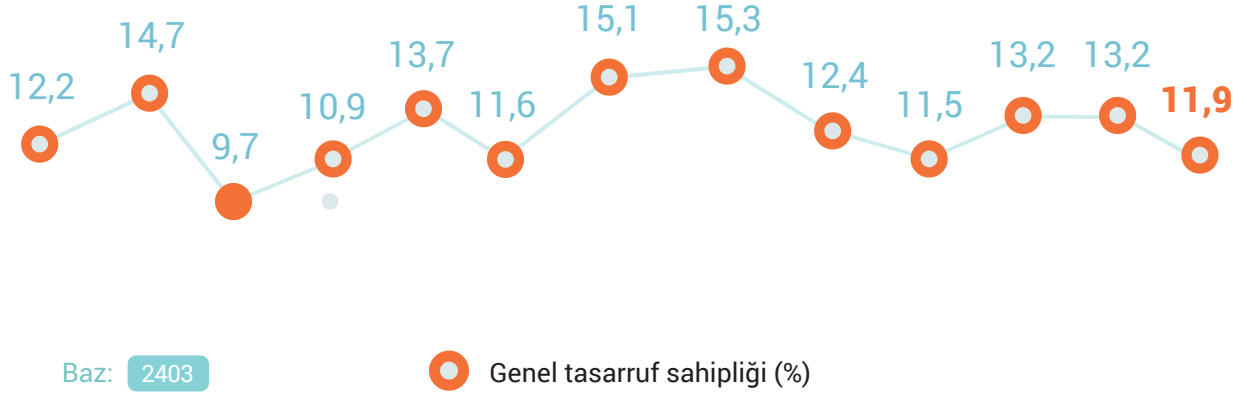
11-18
Yaş

19-25
Yaş

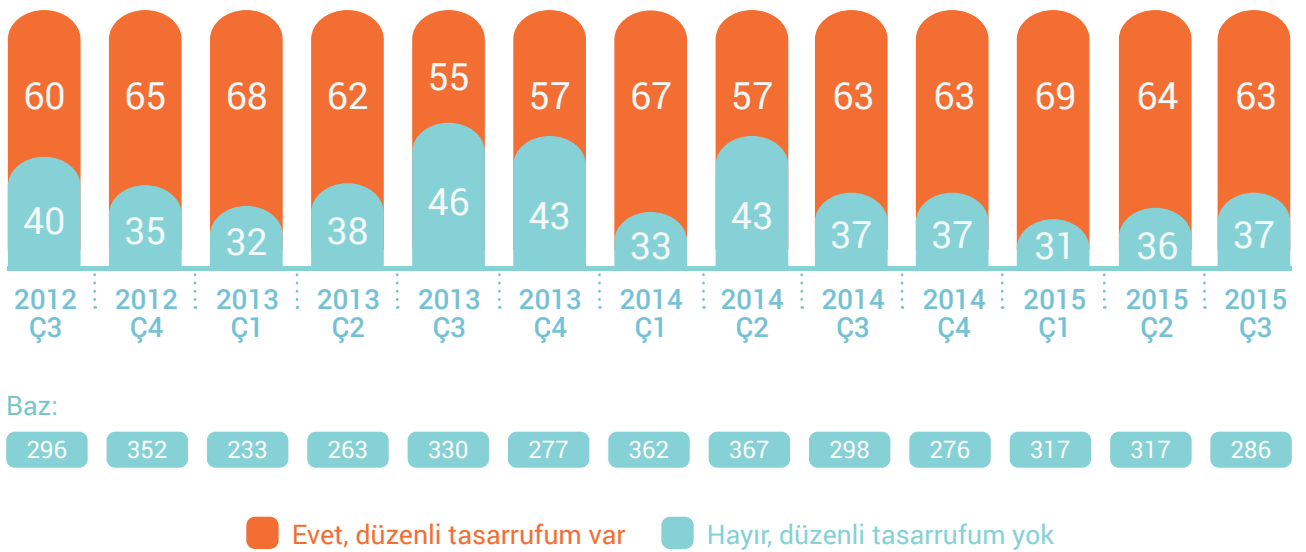
25+
Yaş

- Tasarruf sahibi çocuklu bireylerin çocukları arasında 6-10 yaş grubunun payı 8 puan düşerken (%27 vs. %19), 19-25 yaş grubunun payı 11 puan artmıştır (%10 vs. %21).
- Tasarruf sahibi olmayan çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grubu dağılımı bir önceki dönemle benzer seviyelerdedir.

TASARRUF YAPMAK ASLINDA BİR ALIŞKANLIK

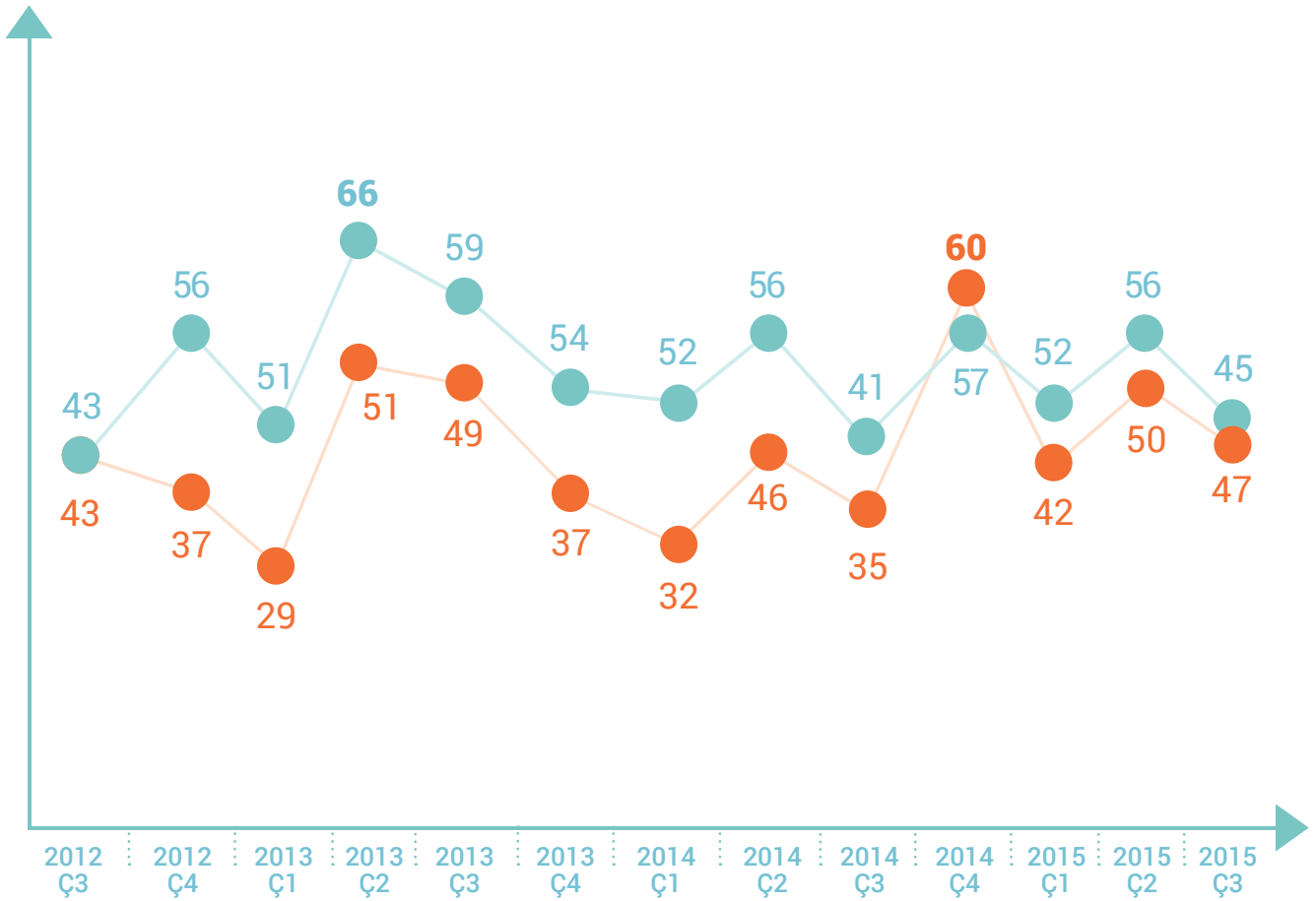

Düzenli tasarruf yapma oranı (tasarruf sahipleri içinde)

Düzenli Tasarruf Yapmayanlar için 3 ay içinde veya daha sonra tasarruf yapma eğilimi (%)

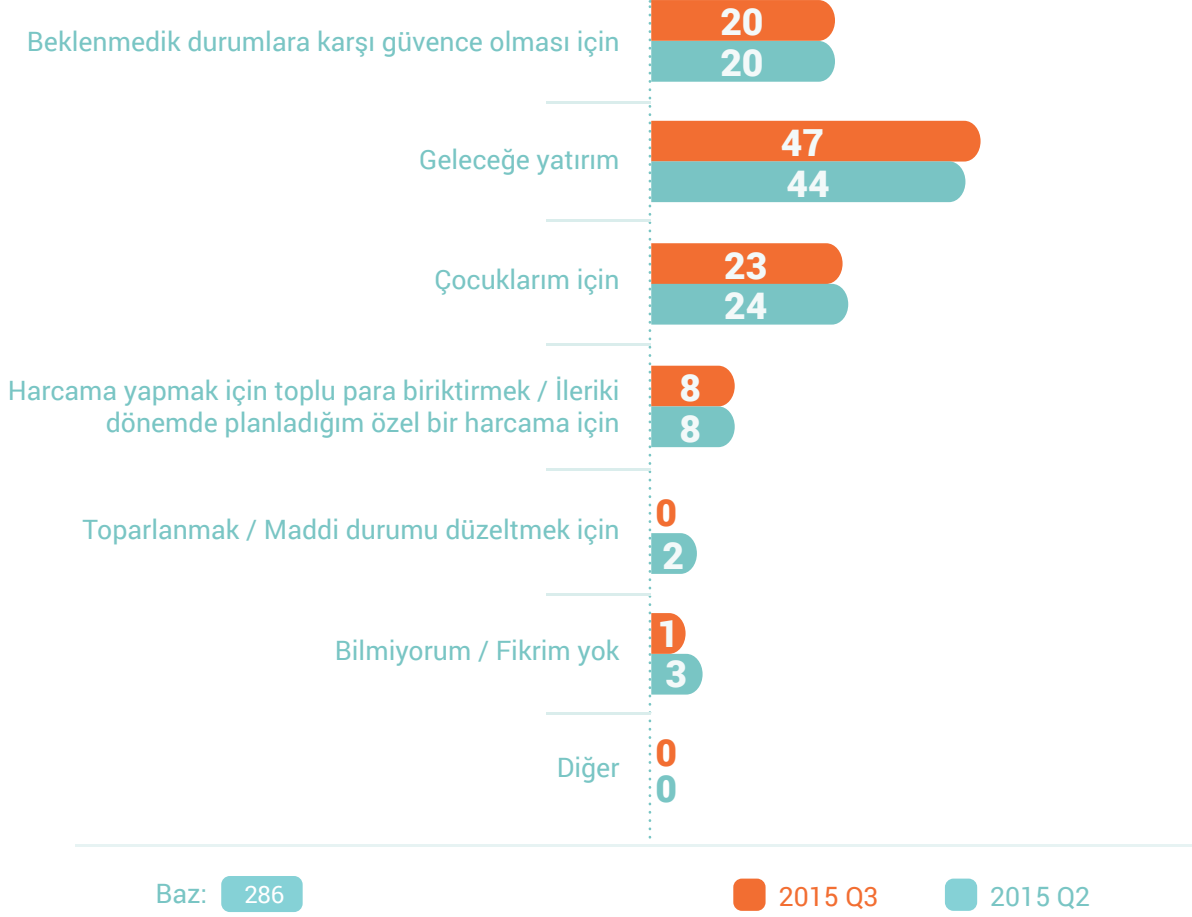
Baz:

118	123	75	100	152	119	119	158	111	103	98	113	105

- Son 3 ay içinde tasarruf yapma oranı (%)
- Gelecek 3 ay içinde tasarruf yapacak olma eğilimi (%)

- Tasarruf sahipleri arasında düzenli tasarruf yapma oranı geçen dönemle benzer seviyede kalmıştır.
- Düzenli tasarruf yapmayanlar arasında hem son 3 ay içerisinde hem de gelecek 3 ay içerisinde tasarruf yapma eğilimi düşüştür.

TASARRUF SAHİBİ OLMAKTAKİ EN ÖNEMLİ NEDEN “GELECEĞE YATIRIM”

- 2015'in 3. çeyreğinde **“geleceğe yatırım”** için tasarruf yapma oranı 3 puan yükselmiştir (%44 vs. %47).
- “Çocuklarım için”** ve **“beklenmedik durumlara karşı”** ifadeleri bir önceki dönemle benzer seviyelerini korumaktadır.

2.2. Tasarruf Araçları Tercihi

2015 3. ÇEYREKTE, “ALTIN VE YASTIK ALTI NAKİT” BİR ÖNCEKİ DÖNEME KİYASLA SIRALAMADAKİ YERİNİ KORUMAKTADIR.

NOT: “Çoklu cevap” olduğu için bu kalemlerin toplamaları sırasıyla %115, %122, %102, %101, %116, %130, %104, %108 ve %107 olmuştur ancak karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

2015 3. ÇEYREK SONUÇLARI

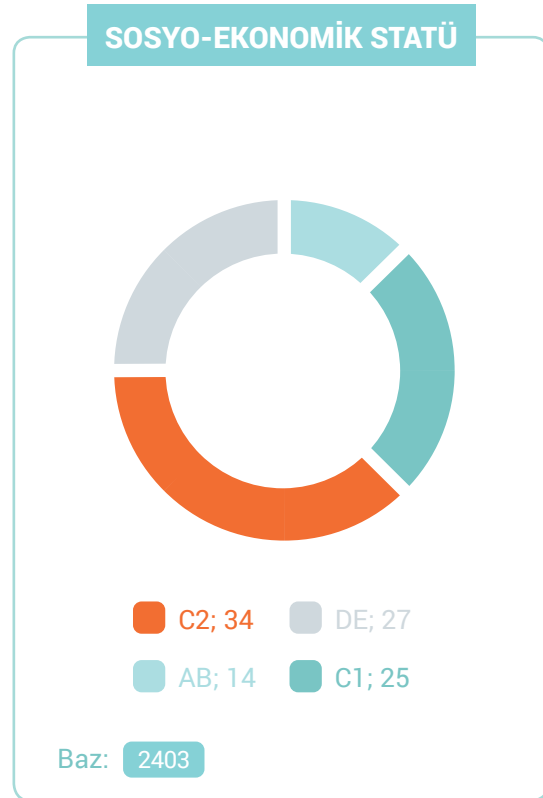
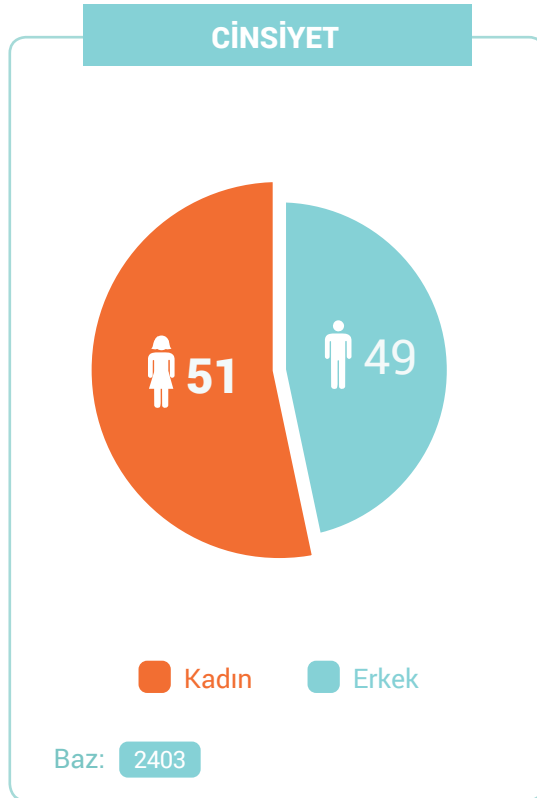
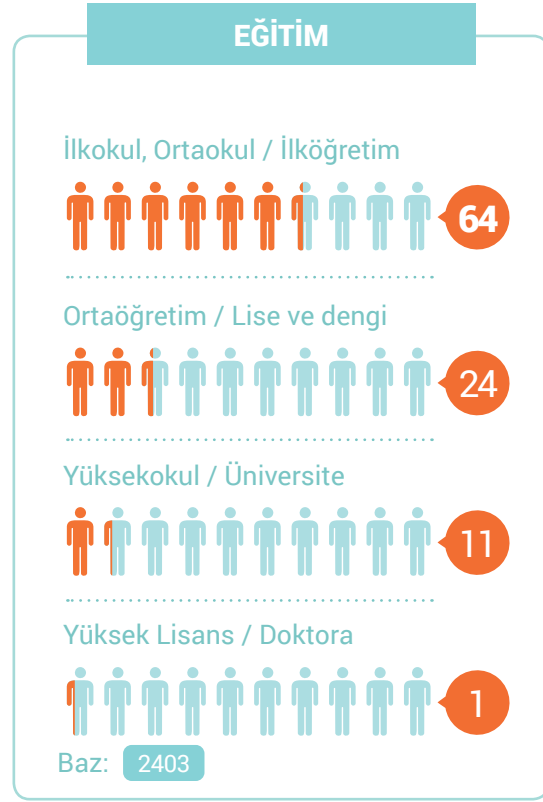
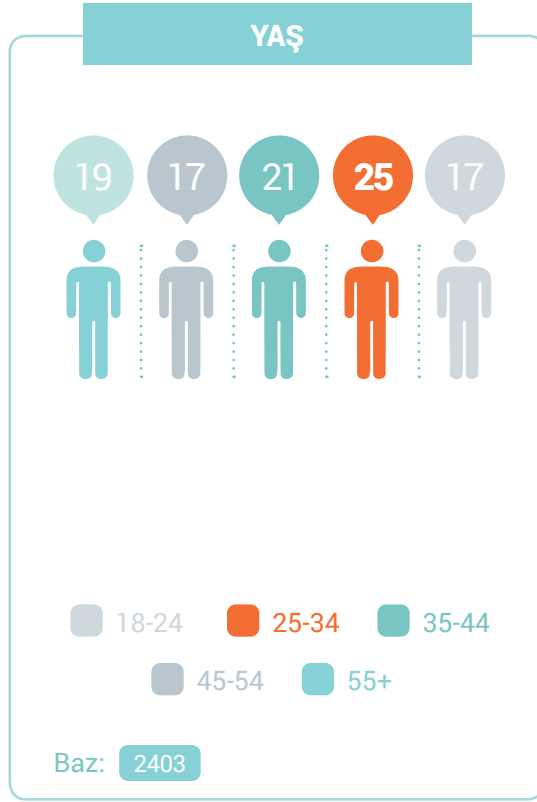
- Kentli 18 yaş üstü nüfus içinde tasarruf sahiplerinin oranı, bir önceki dönemki seviyesini korumaktadır (%11,9).
- Tasarruf sahibi olanların yaş dağılımında 25-34 yaş grubunun payı bir önceki döneme göre azalırken (%37 vs. %31), 45 yaş ve üstü grubun oranı 5 puan artmıştır (%20 vs. %25).
- Bu dönem çocuklu bireyler arasında tasarruf sahibi olanların oranı sabit kalırken (%9), çocuksuz bireylerin tasarruf sahipliğinde düşüş gözlenmektedir (%21 vs. %16).
- Tasarruf yapmayanlar arasında, en önemli gerekçe olan **“yeterli gelir sahibi olmama”** bu dönem bir önceki döneme göre anlamlı ölçüde yükselirken (%70 vs. %74), ikinci en önemli gerekçe olan **“borçlanma”** bir önceki döneme kıyasla anlamlı oranda düşmüştür (%21 vs. %16).
- Tasarruf sahipleri arasında düzenli tasarruf yapma bir önceki dönemle aynı seviyededir. Düzenli tasarruf yapmayanlar arasında 3 ay içerisinde ve 3 ay sonrasında tasarruf yapma eğiliminde düşüş görülmektedir.
- Tasarrufun en önemli gerekçesi olan **“geleceğe yatırım”** faktöründe bu dönem 3 puanlık artış görülmektedir (%44 vs. %47). **“Çocuklarım için”** ve **“beklenmedik durumlara karşı”** gerekçeleri ise önceki dönemle aynı seviyede yer almaktadır.
- En çok tercih edilen tasarruf araçları şu şekilde sıralanmaktadır:
  - Sistem dışı altın ve yastık altı nakit (TL ve Döviz) yüzde 25 ile tercih edilen tasarruf araçları sıralamasındaki yerini korumaktadır.
  - %21’lik oranla TL vadeli hesap ikinci, %20’lik oranla da Bireysel Emeklilik fonları üçüncü sırada yer almaktadır.
  - **“Bireysel emeklilik fonlarının”** oranı yükselişini sürdürmektedir: tercih edilme oranı 2 puan artışla yüzde 18’den 20’ye çıkmıştır.

3.1. AMAÇ VE YÖNTEM

- Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de **kentsel** yerleşim yerlerinde **18 yaş ve üzerindeki bireylerin tasarruf eğilimlerini** izlemektir.
- NUTS1 bölgelerinde seçilen **26 ilde her ay** tesadüfi olarak seçilen **800 kişi** ile görüşülüyor. 3 aylık (çeyrek) bazda görüşme sayısı **2400** olarak gerçekleşiyor.
- Bilgisayar destekli telefon görüşmesi yöntemi (**CATI**) kullanılıyor.
- Yaş, cinsiyet, çalışma durumu ve meslek kontrol kotası olarak uygulanıyor.

3.2. Demografik Bilgiler

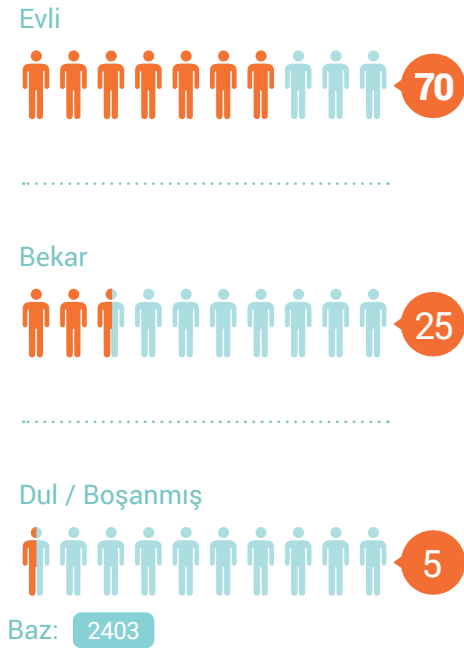
DEMOGRAFİK BİLGİLER (%) - 2015 3. ÇEYREK

HANEHALKI TİPİ

MEDENİ DURUMU

KONUT TİPİ

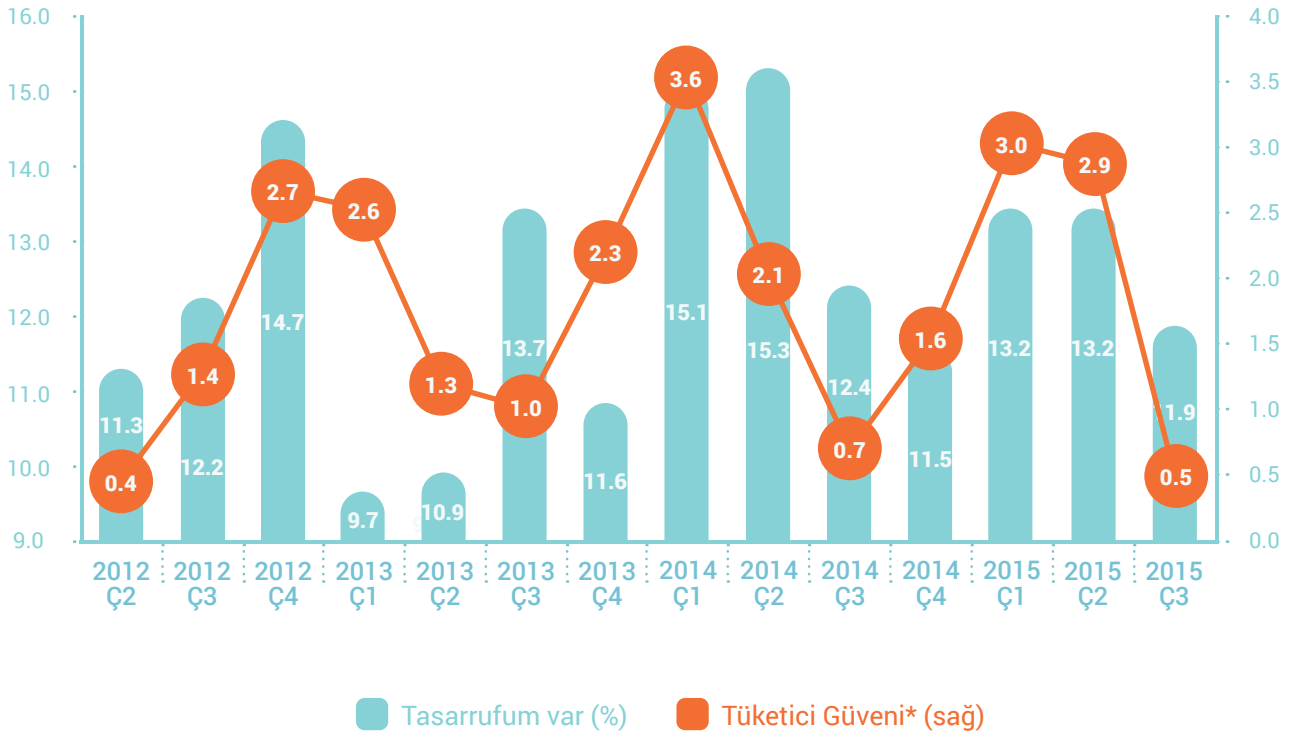
TANIM

- Tasarruf, sözlük anlamı itibariyle **“sarf edilmeyen”** anlamına geliyor.
- **Bu araştırma kapsamındaki TASARRUF ise şu kalemleri içeriyor:**
  - Bankalarda duran TL veya döviz cinsinden vadeli hesaplar,
  - Bankalarda ve / veya aracı kurumlarda duran hisse senedi, hazine bonosu, devlet tahvili gibi menkul değerlerin parasal tutarı,
  - Bankalarda duran yatırım hesapları ve katılım fonları,
  - Bireysel emeklilik fonları,
  - Bankalarda vadesiz hesapta / likit fonda TL veya döviz cinsinden duran miktarın o ay içinde harcanmayan / harcanmayacak bölümü,
  - Cüzdan, kasa, yastık altında duran paranın (döviz, altın dahil) o ay içinde harcanmayan / harcanmayacak bölümü,
- Araştırmaya katılanlara, bu tanıma uygun olarak tasarrufları olup olmadığı soruluyor.

4. Ekonomist Yorumu

KENTSEL NÜFUSTA TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANI BU YILIN ÜÇÜNCÜ ÇEYREĞİNDE %11.9'A GELDİ

TASARRUF ORANININ SEYRİ

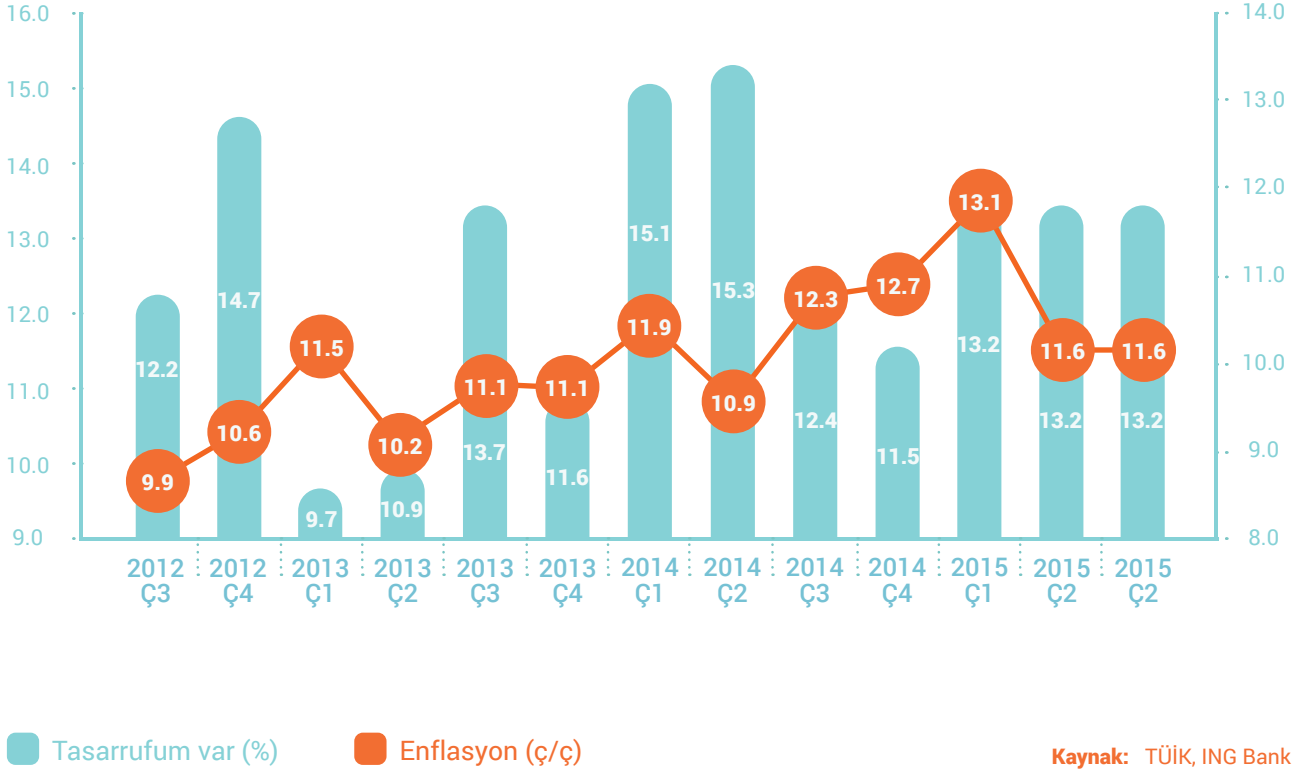
Kaynak: TÜİK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi - IPSOS - ING Bank)

Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nın (TTEA) temel eksenini oluşturan kentsel nüfusta tasarruf sahipliği oranı üçüncü çeyrekte %11.9'la bu yıl içerisinde gözlenen en düşük düzeye geriledi. Açıklanan rakam 2011 sonundan bu yana yapılan çalışmada %12.5 olan ortalama oranının altında bir düzeye tekabül ediyor.

Çeşitli akademik çalışmalara göre, mikro ve makro ölçekte farklı değişkenlerin önemli rol oy-

nadığı hane halkı tasarruf davranışlarında özellikle enflasyon, ekonomideki belirsizliği gösterme açısından önemli bir makro değişken olarak öne çıkmaktadır. Enflasyondaki yükseliş, bir başka deyişle ekonomideki belirsizliğin artıp güven ortamının bozulması; genelde özel kesimin, özelde hane halkının, tedbir motifli tasarruf etme tercihini desteklemektedir. Enflasyonun gerilediği dönemlerde ise tam tersi bir eğilim gözlenebilmektedir.

TASARRUF ORANI VE İŞSİZLİK

Buna göre, siyasi gelişmelerin, jeopolitik risklerin ve küresel piyasalardaki dalgalanmaların kuru baskılamasının, gıda tarafında ise arz yönlü problemlerin yansımalarıyla enflasyonda son iki yılda gözlenen yukarı yönlü baskılar veya bu değişkenlerdeki konjonktürel iyileşmeler tasarruf sahipliği oranındaki değişimlerde önemli rol oynamıştır. Nitekim, çeyrek dönemdeki ortalama fiyat değişimi ile TTEA'da ortaya çıkan tasarruf sahipliği oranı arasındaki bağıntı 2013 sonu ile bu yılın üçüncü çeyreği arasında pozitif ve oldukça yüksek bir düzeyde (bağıntı katsayısı +0.64) bulunmaktadır.

Enflasyona ek olarak, tasarruf oranları üzerinde belirleyici değişkenler arasında ülkenin demografik özellikleri (yüksek genç nüfus oranı) ve gelir dağılımındaki bozukluk gibi nedenler yanında yüksek işsizlik oranı da yer almaktadır. Dolayısıyla, is-

tihtam kaybının gelir üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin tasarruf talebini sınırlayan faktörlerden biri olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktadan hareketle tarım dışı işsizlik incelendiğinde, ilk iki çeyrekte sırasıyla ortalama %13.1, %11.6 gibi oldukça yüksek bir düzeyde seyrettikten sonra henüz üçüncü çeyreğe dair tüm veriler elde olmamakla birlikte Temmuz'da %12.0'ye gelmesi istihdam kaybının gelir üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin tasarruf talebini sınırlamış olabileceğini düşündürmektedir. Nitekim, TTEA'dan çeyrek yıllık dönemler bazında elde edilen tasarruf sahipliği oranı ile tarım dışı işsizlik arasındaki bağıntı 2013 ile Eylül 2015 arasındaki dönemde -0.61 ile güçlü bir negatif ilişkiye işaret etmektedir. Öte yandan, hane halkı tasarruf oranının düşüklüğü konusunda açıklayıcı bir çerçeve sunan Tasarruf Eğilimleri çalışmasın-

	2012 Ç2	2012 Ç3	2012 Ç4	2013 Ç1	2013 Ç2	2013 Ç3	2013 Ç4	2014 Ç1	2014 Ç2	2014 Ç3	2014 Ç4	2015 Ç1	2015 Ç2	2015 Ç3
Tasarrufum var (%)	11.3	12.2	14.7	9.7	10.9	13.7	11.6	15.1	15.3	12.4	11.5	13.2	13.2	11.9
Enflasyon (ort. ç/ç)	0.4%	1.4%	2.7%	2.6%	1.3%	1.0%	2.3%	3.6%	2.1%	0.7%	1.6%	3.0%	2.9%	0.5%
Tarımdışı işsizlik (unadj, quarterly avg)	9.5%	9.9%	10.6%	11.5%	10.2%	11.1%	11.1%	11.9%	10.9%	12.3%	12.7%	13.4%	11.6%	12.0%
USD/TRY (ortalama) **	1.80%	1.80%	1.79%	1.78%	1.84%	1.97%	2.02%	2.22%	2.11%	2.16%	2.26%	2.46%	2.66%	2.85%
USD/TRY artışı *	0.4%	-0.1%	-0.5%	-0.3%	3.2%	7.1%	3.0%	9.4%	-4.7%	2.4%	4.6%	8.7%	8.5%	6.6%
50:50 EUR:USD döviz sepeti (ortalama) **	2.05%	2.02%	2.05%	2.07%	2.12%	2.29%	2.39%	2.63%	2.50%	2.51%	2.54%	2.62%	2.81%	3.02%
%50 USD: %50 EUR döviz kuru sepeti artışı *	-0.8%	-1.6%	1.5%	0.7%	2.5%	7.9%	4.6%	9.8%	-4.6%	0.4%	1.1%	2.8%	7.0%	7.4%
Mevduat Faizi (ortalama)	10.0%	9.2%	7.7%	6.8%	6.1%	7.5%	7.7%	9.5%	10.0%	8.7%	8.9%	9.1%	9.6%	10.1%
2-yıllık gösterge tahvil faizi (ortalama)	9.3%	7.7%	6.6%	5.9%	5.9%	9.0%	8.7%	10.8%	9.1%	8.5%	8.5%	8.0%	9.7%	10.5%
Altın (ortalama, USD)	1.611	1.653	1.717	1.632	1.416	1.329	1.271	1.292	1.290	1.282	1.267	1.219	1.193	1.125

* Dönem ortalamalarının değişimi, TCMB kurları ** Reuters kurları

Kaynak: TÜİK, TCMB, Thomson Reuters, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi - IPSOS - ING Bank)

da “Yeterli Gelirin Olmaması” tasarruf eksikliğinin temel sebebi olarak gösterilirken, 2015 başından bu yana bu sebebin olası diğer faktörlere göre ağırlığı %65’in üzerinde seyretmiştir. Dolayısıyla, işsizlik ve işsizlik beklentilerindeki yükseliş, gelirleri sınırlandırarak tasarrufları olumsuz etkileyen bir diğer faktör olarak gözükmemektedir.

Anket sonuçlarının detaylarına göre gelir yetersizliğine ek olarak, “borçluluk” tasarruf yapılmamasında rol oynayan bir diğer faktördür. Bu şartlar altında genel tasarruf eğiliminde çok yüksek oranlara kısa vadede ulaşmanın zorluğu daha net anlaşılabilir.

Daha önceki çeyrek dönemlerde elde edilen sonuçlarda da görüldüğü üzere; çocuklu bireyler görece daha az tasarruf sahipliğine sahiptir. Çocuksuz bireylerde tasarruf sahipliği oranının %21’le çalışmanın başlangıcından bu yana en yüksek düzeye

ulaştıktan sonra 2015’in üçüncü çeyreğinde %16’ya gerilerken, aynı dönemde çocuklu bireylerde oranın %9’da değişmeden kalması toplam tasarruf sahipliğinde %13.2’den %11.9’a olan düşüşün temelinde çocuksuz bireylerden kaynaklandığını düşündürmektedir. Bu gelişme, makro ekonomik şartlara dair algılarda gözlenen değişimlerin daha esnek şartlara sahip olan çocuksuz bireylerin davranışlarını daha çabuk etkilediğini ortaya koymaktadır.

Hane halkı finansal varlıklarının kompozisyonu incelendiğinde ise, mali sistem dışı varlıkların (yastık altı altın ve diğer değerli taş ve metal ile yastık altı döviz / TL) toplam varlıklardaki payının son dört çeyrekte %22-24 aralığında çalışmanın başlangıcından bu yana görülen en düşük düzey civarında seyrettiği gözlenmektedir. Öte yandan, toplamın dörtte üçünü oluşturan sistem içi tasarrufların kompozis-

yonu incelendiğinde; TTEA'nın başlangıcından bu yana en büyük ağırlığa sahip TL vadeli mevduatın bu konumunu %21'le korumakla birlikte, uzun vadeli bir yatırım aracı olan kamu tarafından teşvik edilen "Bireysel emeklilik fonları/hayat sigortaları" kaleminin payının %20'e ulaşmasının ardından yakında ikinci sıraya gerileyebileceği anlaşılmaktadır. BES'in finansal derinleşme, refah düzeyinin artması gibi faktörlerin de etkisiyle önem kazanmaya devam edeceği düşünüldüğünde; oynaklığın yüksek olduğu ve düzeyden çok trendin daha yakından izlenmesi gerektiği tasarruf araçları kompozisyonunda ağırlığı daha da artacaktır. Öte yandan, bu gelişmelerin ardından sistem içi araçlar içerisinde mevduat ve mevduat dışı ürünlerin ağırlıkları hemen hemen

aynı düzeye gelmiştir. Son olarak, sistem dışı altının ağırlığının dalgalı bir şekilde seyretse de TTEA'nın başından bu yana gerileyerek %6'ya gelmesi de olumlu bir nokta olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması'na göre kentsel nüfusta tasarruf sahipliği oranı 2015'in ikinci çeyreğinde yatay seyretmiş, sonraki dönemde ise dikkate değer ölçüde gerilemiştir. Pek çok makro ve mikro faktörün etkilediği bu gelişmede; enflasyon görünümünde konjonktürel iyileşmeyle son iki yıldaki en düşük enflasyon düzeyinin gözlenmesi yanında, son dönemde işsizlikteki artış eğiliminin gelir üzerinde neden olduğu baskının tasarruftaki kısıtlayıcı etkisinin belirleyici olduğu söylenebilir.

Prof. Dr. Alpay Filiztekin
Sabancı Üniversitesi

Dr. Muhammet Mercan
Baş Ekonomist, ING Bank

5. İletişim Bilgileri

info@tasarrufegilimleri.com

ING Bank girişimi ile hayata geçirilen “Türkiye’nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması”, Sabancı Üniversitesi gözetiminde yürütülmekte, saha araştırması IPSOS tarafından yapılmaktadır.

ÖNEMLİ AÇIKLAMA:

“Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, mevduat kabul etmeyen bankalar ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Bu görüşler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir.”

ING BANK

2015

3. ÇEYREK RAPORU

ING

